

Прэм’ера

СМЕРЦЬ ЧУЖАЯ, СМЕРЦЬ СВАЯ

ЧАМУ ЯЎГЕН АНЕГІН ПАМРЭ АД АДЗІНОТЫ?

Ён забіў!.. Забіў такога юнага, летуценнага хлопца. І з-за чаго? З-за глупства нейкага. Тое, што для яго спакуса, для другога — нечаканая здрада сябра і каханай. І вось вынік... І пасля гэтага змог жыць, прыехаў на тусоўку... Выбачайце, на баль прыехаў. Пра магчымасць каханья падумаў...

А было б з-за чаго страляцца!.. Не, ну здзіўляны былі нейкія ў XIX стагоддзі, пры Пушкіне. Ледзь што — за зорую, гонар абараняць. Мо таму, што ведалі, што такое гонар чалавецтва. Было паняцце: дзе сумленна, а дзе — не. Дзе шчыра, а дзе — не. Дзе жыццё, а дзе — гульня ў жыццё.

Паглядзелі прэм’еру «Яўгена Анегіна» Пятра Чайкоўскага, які раманаў у верхах ператварыў у оперу, і падумала: тып людзей, які Яўген Анегін, не такі ўжо і незразумелы нам, у XXI стагоддзі. Падаецца, што пры Пушкіне гэты тып людзей — якія жывуць дэля сабе і не маюць адказнасці за жыццё іншых, з кім перакрываюцца іх шлях, — толькі з’яўляўся. А цяпер ён правіць баль. Няхай і не ў такіх палатах жыве, і не аправаецца, як гэты спектакль Нацыянальнага тэатра оперы і балета Беларусі. Але можа зламаць жыццё (хоць і не забівае літаральна), іграе на чужых пачуццях і баіцца шчырасці. Чым не сучасны герой-палбоўшчык?

І так... Яна звалася Таццяна. Прыгажуня, разумніца. Галоўнае — якая глыбокая і шчыра дзяўчына! Адмовіцца ад такой мог толькі...

Не, ну што з таго, што яна сама прызналася ў каханні? Пасля таго, як у школе прайшлі твор Пушкіна, гэты момант ні ў каго не выклікае здзіўлення. Ды і дзясновае прызнанне, калі яно шчырае, заслугоўвае павагі. Прынамсі, гэта прадманстраваў сам Чайкоўскі. Аднойчы атрымаўшы ліст з прызнаннем ад маладой захопленай ім дзяўчыны, кампазітар вырышыў ажаніцца з ёй. Таму і опера ў яго напісалася вельмі лірычная.

У нашым тэатры яна атрымалася такой лірычнай, што музыка літаральна засмоктвае, заспакойвае, заклапохвае... А ў нейкіх драматычных ці нават экстрэмальных момантах не думаеш зусім пра тое, што ж там адбываецца з героямі на сцэне, а толькі слухаеш, як артысты спяваюць. Адзначнае для сябе і пазнаеш вельмі вядомыя музычныя эпізоды — нават ад уверчоры. І гатовы спяваць разам з героямі. Наўрад ці якая жанчына ці дзяўчына будзе спакойна і слухаць ліст Таццяны (яе партыю ў розных складах спяваюць Настася Масквіна і Алена Золвая), які напісаны гучамі вельмі пранікнёна. Альбо хітовая арыя Ленскага (А. Мікульчы і Ю. Гардзеўскі) так замочка ў лірыку, што і асэнсавачь не паспеш, як герой ужо падае з-за стэлы. А калі Анегін (Ул. Пятроў і Ул. Громаў) апынуўся на пецярбургскім балі, то ён такі засяроджана-лірыч-

Асобы

«БРЫЛЬЯНТАВАЯ НАГА» І БЛЯСК БЕЛАРУСКАГА СУЧАСНАГА ТАНЦА

За вечарам сучасных балетаў танцоўшчык Канстанцін Кузняцоў назіраў збоку. І каб не гісну!.. Усе пачылі б, што цудоўных, каштоўных ног у беларускім балеце насамрэч больш, чым тых, што былі на сцэне. І каштоўнасць гэтая — рэальная, пастаянная і са зняццем гіпсо шчы больш зазаяе. Насамрэч ужо тое, што гэты вечар адбыўся і праз яго адбылося адкрыццё малой сцэны ў Нацыянальным тэатры оперы і балета Беларусі — ужо вялікая перамога апантаных сучасным танцам артыстаў, адным з галоўных натхніцеляў якіх быў заслужаны артыст Беларусі Канстанцін Кузняцоў.

Насамрэч гэта прарыў!.. Гэта здаецца неверагодным і нават дзіўным: у царстве вытанчанай класікі з’явілася месца для іншых танцаў, якія не проста радуюць вока, але праз рух і разважачы пра тое, што адбываецца з чалавекам у сучасным свеце. У Нацыянальным тэатры оперы і балета Беларусі 21 чэрвеня адкрылася малая сцэна.

Малая сцэна адкрываецца якраз для дзёрзкіх эксперыментаў, якія па-новаму раскрываюць магчымасці чалавечага тела, нясучы іншую эстэтыку. Эстэтыку новага часу. І гэта якраз тое, у чым хочацца паспрабаваць сябе маладым танцоўшчыкам. Калі яшчэ, як не ў маладосці, хочацца адчуць сябе сапраўдным уладаром уласнага тела, якому падладныя розныя тэхнікі, калі яшчэ хочацца ў танцы аддзіліцца на волю душы і праз рух імкнучыся спасцігаць яго жаdanні, яе думкі, яе боль і яе ператварэнне? Вы думаеце, што гэта вельмі далёка ад нас? Вы думаеце, што там форма дамінуе над сансам? Вы думаеце: які сэнс у танцы? Тады вам — глядзець тое, што паказваюць маладыя беларускія танцоўшчыкі — тая, хто спрабуюць змяніць менавіта ў сучаснай харэаграфіі, таму што лічыць сябе людзьмі XXI стагоддзя. А якую музыку яны выбіраюць для сваіх пастановак! Нічо Катамадз, напрыклад, прыйшлася даспадыць Філіпу Мазураву, і ён стварыў нумар «Зноў і зноў». Дзмітрый Куракулаў, які працуе з гродзенскай трупай сучаснай харэаграфіі «Тад», паставіў «Вечны крокі рай» на музыку Джорджа Тэльбата. А вась Волгу Косталь, якая пасля Мінскай харэаграфічнай гімназіі-каледжа пачулася ў Вышэйшай школе драматычных мастацтваў у Берліне, прывабліваюць кампазітары-класікі: Бах і Моцарт. Праў-

да, у іх музыцы яна знаходзіць асаблівае філасофію. Таксама як і Радэ Паклітару, выхаванец беларускай школы харэаграфіі, ужо вядомы ў свеце менавіта праз свой асаблівы погляд на танец. Ён зараз доволі плённа працуе ва Украіне, як і яго тэатр «Кіеў мадэрн-балет». Але стварае нумары для салістаў беларускага балета. У прыватнасці, яго харэаграфію любяць заслужаныя артысты Беларусі Юлія Дзятко і Канстанцін Кузняцоў. Але яны і самі захапіліся пастаноўкай уласных сучасных нумароў. А калі справа ёсць, то павінна быць і месца, дзе паказваюць яе вынікі. Таму працягваюць у бок сучаснай харэаграфіі падаецца сам факт адкрыцця сцэны, дзе яе можна будзе пабачыць. Але тая, хто сам рыхтаваў гэтую падзею, глядзячы на яе трохі інакш. Можна, з-за сціпласці? Канстанцін Кузняцоў лічыць: — Гэта толькі першыя крокі насамрэч... — Наколькі яны абудзілі жыццё ў тэатры? Ці адчуваеце вы зацікаўленасць трупы ў працы менавіта з сучаснай харэаграфіяй? — Гэта і робіцца для таго, каб маладыя танцоўшчыкі маглі паспрабаваць сябе ў чымсьці новым. Тым больш што назасяціся доволі вялікі рэпертуар... Нам сапраўды ёсць што паказаць. Рыхтаваліся сучасныя нумары для конкурсаў, для канцэртаў, ашчэ для гацосы, але не паказваліся ў Мінску з розных прычын. Хоць бы з-за таго, што не было пляцоўкі, гатовай прымаць такія праграмы. Таму гэта цікава. Былі танцаваць такія рэчы, які не ў маладым узросце? Маладым усё гэта даецца лягчэй, чым масцітым артыстам, таму што маладым не трэба сябе ламаць, яны гатовыя для эксперыментаў. — Наша труппа выхаваная на класічных стылях. А тут іншая харэаграфія, іншы паныход. Ці ёсць складанасці і як вы іх пераадоляеце? — Складанасці ёсць. У нас сапраўды цалкам адсутнічае школа сучаснага танца. А як вучыцца, калі не спрабаваць? Каб спрабаваць, трэба рухацца. Гэта нармальны працэс. — Вы ж самі на класічным балеце выхаваны, але калі я ў атрымалася, што вы захапіліся сучаснай харэаграфіяй? — Нам з жанкай было заўсёды цікава спрабаваць нешта новае. Нам нашчасліва: мы былі знаёмыя з рознымі харэаграфамі. Наш сябра Радэ Паклітару ставіў для нас

Культурная сталіца

ОПЕРА ВЯРТАЕЦА ў ЗАМАК РАДЗІВІЛАЎ

Яна там калісьці гучала: у Нясвіжскім тэатры Радзівілаў ладзіліся вялікія прэм’еры, нават для каралеўскіх асоб. Гэта стала гісторыяй.

Цяпер ёсць сучаснасць. І ёсць замак, які хоча жыць. Гэта значыць — не проста існаваць, а поўніцца падзеямі, прымаць людзей. Дзеля гэтага трэці год запар Нацыянальны тэатр оперы і балета Беларусі едзе ў Нясвіж са сваімі спектаклямі. Фестываль опернага і балетнага мастацтва ў Нясвіжы пачаўся ўчора з апошняй прэм’еры тэатра — оперы «Яўген Анегін». Не паспела ўся оперная публіка сталіцы Беларусі перабываць на прэм’еры, а паслухаць оперу можна было ў культурнай сталіцы. Тут адбылося трыцея выка-

нанне твора Чайкоўскага, дырыжыраваць якім выпала Вячаславу Воліну. Дзеля гэтага ўнутраны дворык палаца быў ператвораны ў тэатральную залу на паветры, дзе было месца і для сцэны, і для глядацоў. У суботу, 23 чэрвеня, у палацы Радзівілаў вечар балета: «Кармін-сюіта» Радзівона Шчардана (наводле Ж. Біза) і «Балеро» Марыса Равэля. Дырыжыраваць будзе Мікалай Калядка. Гала-канцэрт, які адбудзецца ў нядзелю, прысвячае ўвагу не толькі тым, што будзе выконвацца, а яшчэ і тым, што дае выдатную магчымасць паслухаць лепшых салістаў Нацыянальнай оперы, паглядзець на цудоўных артыстаў беларускага балета, адначасова ацаніць узровень хоры і аркестра. Таму што будуць

выконвацца папулярныя арыялы класічных опер і фрагменты балетаў. Гэта канцэрт, у якім будзе ўсё! Дырыжор — заслужаны артыст Украіны Віктар Пласкіна. Але імпрэзамі толькі ва ўнутраным дворыку палаца фест не абмяжуецца. Таму што ў гэтыя дні папулярная класічная музыка гучыць у гарадской ратушы Нясвіжа. Беларускае музыка, якая з’яўляецца нашай класікай і вяртаецца да нас з забыцця, гучыць у асобнай праграме «Музычнае прынашэнне» у касцёле Божа-Цела. Але і тэатральная зала ў самым палацы ажывае — праз канцэрт твораў па словы Уладзіслава Сыракомля, лёс якога звязаны з Нясвіжам.

Ларыса ЦІМОШЫК

СПЫНІЦЬ ФАЎСТА

СЭННЯ ў НЯСВІЖЫ ПАКАЖУЦЬ ФІЛЬМ З УДЗЕЛАМ АНТОНІЯ РАДЗІВІЛА, ФАЎСТА І ГЁТЭ

На здымках фільма «Фаўст Радзівіла», рэж. Антаніа Мірашнічэнка (Белвідэацэнтр, 2012).

БЕЛАРУСКІ вiдэацэнтр зрабiў фiльм пра оперу «Фаўст», напісаную Антоніем Генрыкам Радзівілам. Лібрэта для гэтай оперы напісаў сам Гётэ па просьбе нашага славутага земляка. Але прэм’ера адбылася пасля смерці асобнага творца — у 1835 годзе. На доўгі час пра оперу Радзівіла забыліся. Да сюжэта Гётэ кампазітары звярталіся 80 разоў. Усе выдатна ведаюць пра «Фаўста» Берліэза, Шумана, Байта. Але пра тое, што Антоній Радзівіл асабіста сустракаўся з Гётэ, а потым напісаў оперу наводле славутага творца нямецкага генія, ведаюць адзінкі. Выкладчык і папулярны тэатр беларускай музыкі Віктар Скарабатура загарэўся ідэяй вярнуць оперу «Фаўст» Радзівіла. І так расстарваўся, што ажно здзейсніў пастаноўку оперы і нават сыграў там Мефістофеля. Уласна, пра гэта і распавядае стужка рэжысэра Антанііна Мірашнічэнка. 26 хвілін вяртання ў мінулае: гісторыя напісання оперы, гісторыя жыцця дзеда Антонія Генрыка

Радзівіла, які сляў тым яшчэ самадурам, прыняў іўдаізм, меў гарэм і займаўся алхіміяй. Мяркуюць, што менавіта пра дзеда Марціна узгадаў Антоній Радзівіл, калі ствараў сваю оперу. Не ўпэўненыя, што аўтару стужкі «Фаўст Радзівіла» ўдалося спыніць імгненне, але ў чарговы раз спыніць скептыцызм адносна значнасці Радзівіла для беларускай культуры ўдалося дакладна. Усё-ткі рэжысёр, хоць месцамі і не зусім удала, засведчыла для гісторыі: Гётэ нікому з кампазітараў не даверыў свой твор, акрамя беларуса Антонія Радзівіла. Напэўна, гэта хоць нешта ды значыць. Стылістычна фільм даволі традыцыйны для дакументальнага жанру. У кадры мы пераважна бачым розных знаўцаў і экспертаў, якія дзеляцца сваімі ведамі і ўражаннямі пра Радзівілаў, «Фаўста» Гётэ і оперу, якая ён аб’ядноўвае. Асобную увагу можна было надаць містычным выпадкам, якія адбываліся ў Опэрным тэатры. Але усё самае цікавае (падчас рэпетыцыі оперы на сцэне пайшоў дождж, а падчас уручэння дыплама Віктару Скарабатура (Мефістофель) шкло на дыплове траснула без дай прычыны) рэжысёр неабачліва запуснула ў другую частку кар’еры — ні экшну, ні фэнтэзі, ні духу Радзівілаў не атрымалася. А шкада, бо тэма вельмі плённая.

Радуе, праўда, што Белвідэацэнтр абірае ўсё-ткі часта беларускія ўнікальныя тэмы для сваіх стужак. А значыць, будзе расці і цікаўнасць да беларускай культуры. Асабліва, калі прагляд кіно будзе адбывацца ў такіх заахвочальных дзёнах гэтага месца. Як, напрыклад, Нясвіж. А ўзровень беларускай кінадакументалістыкі падцягнуецца адпаведна.

Вольга ЧАЙКОЎСКАЯ

ЖЫВАПІС ЖЫВЕ, ХОЦЬ ДЖЭКСАН ПОЛАК УСЁ СКАЗАЎ

ПАВОЛЬНЫ ЭСТОНЦЫ, ГАРАЧЫЯ ВЕНЕСУЭЛЬЦЫ І ТАЛЕРАНТНЫЯ БЕЛАРУСЫ ПАКАЗАЛІ, ХТО НА ШТО ЗДОЛЬНЫ СЭННЯ ў ЖЫВАПІСЕ

У галерэях Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі праходзіць III Мінская міжнародная біенале сучаснага жывапісу COLORFEST. На выставе — палотны мастакоў з Беларусі, Украіны, Эстоніі, Малдовы, Латвіі, Літвы, Палесціны, Венесуэлы, якая сёлета з’яўляецца ганаровым госцем біенале. І заўважце, гэта не выстава сучаснага мастацтва, якіх вельмі шмат праводзіцца ў нас, пачынаючы з інсталяцыяў з туалетнай паперы і заканчваючы скульптурамі з шакаладу і чарнасліву.

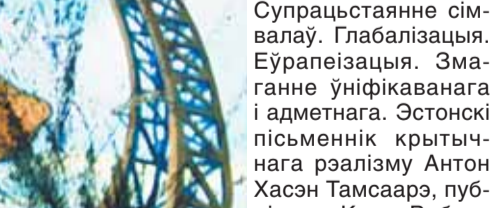
COLORFEST — выстава менавіта сучаснага жывапісу. Здавалася б, цяпер, у век камп’ютарных тэхналогій, ніхто не піша карціны алеем, гуашу, тэмперай або пастаньлі. Не, кішч пішучы. Дакладней так: пішучы, і яшчэ я! Толькі з-за гэтага ўнікае вельмі шмат розных пытанняў... Сучаснае мастацтва немінуча заблытваецца ў фармілізм і безздынасць. Або ў звышідэясці і пераймальнасці. Вось вам венесуэльскія карціны а-ля Фрыда Кало і Хуан Міро. Вось кубізм, фавізм, абстракцыянізм, мінімалізм... Але гэта ўжо нават не прагрэзіўна, бо мастакі не могуць прапанаваць абсалютна нічога новага ў гэтых стылях. Такое адчуванне, што каб яны напісалі нешта ў стылі галандскіх жывапісцаў часоў Адраджэння ў тэхніцы лесіроўка, то гэта выклікала б значна больш павагі і цікавасці хіць б з пункту гледжання маштабу зробленай працы. А так... Амерыканцы Джэксан Полак і Эндзі Уорхол, здаецца, казалі на гэты конт усё яшчэ ў 1950-1960-х гг.

Па адной экспазіцыі складана гаварыць пра нейкія тэндэнцыі або кірункі ў сучасным жывапісе. Бо любая выстава — гэта непазбежна тусоўка. Самі ведаеце, што ў тусоўцы трапляецца. А таму нельга сказаць, што, напрыклад, сучасны ўкраінскі жывапіс вёс такі. Не дай Бог! Ды і не паверу ніколі, што гэтыя аморфны безлімітныя карціны ў пасочна-стэпавым стылі, прадстаўленыя на біенале, — усё, што могуць прапанаваць

сучасныя ўкраінскія мастакі. Талерантны беларускі абстракцыянізм (Уладзімір Клімушка, Алесь Квяткоўскі, Зоя Луцэвіч, Кацярына Сумарава і... як сюды патрапіў Віктар Некрашэвіч, божухна!) на фоне гэтага ўкраінскага націформна-пэрыфарна-кампазіцыйнага шэпту выглядае проста рэвалюцыйнай нейкай.

Затое прыбалты крыху прадавалі. І хоць літоскія, латышскія і эстонскія мастакі таксама грашаць на другаснасць аўтарскага стылю, але іх агрэсія захапляе. Яны не бяцца паставіць гледзячы ў няёмкае становішча, прымушчы яго пачытваць за тое, што ён пабачыў. Вось вам грэймзолі ў стылі «на палых школьнага шытка» ад літоўца Артура Станчыкаса, а вось грэймзолі ў стылі «я распісваю гэты чорны маркер» ад Асвальдаса Юшка.

Прыбалтыйскае мастацтва глыбока канцэптуальнае і сацыяльна неабякавае. Вось сёрыя партрэтаў эстонскай мастачкі Мал Нухе. На іх — эстонскія людзі-сімвалы, якія паўплывалі на светнапогляд і менталітэт сучасных эстонцаў, напісаны на рапортным фоне з сімвалам «ёра». Супрацьстаянне сімвалаў. Глобалізацыя. Еўрапеізацыя. Змаганне ўніфікаванага і адметнага. Эстонскі пісьменнік крытычаў кажа рэалізму Антон Хасан Тамсаар, публіцыст Карл Роберт Яаксан, адзін з заснавальнікаў Эстонскага нацыянальнага музея Крысціян Раўд, паэтка Лідзія Кайдур — знаёмца! А з «ёра», напэўна, усё і так ужо даўно знаёмыя.

Вось і яшчэ адзін сімвал. Сімвал нэвралогічнай сканцэнтраванасці сучаснага жывапісу на самім сабе — карціна «Аўтыст» эстонца Райта Расіна. На сцімна-чырвоным фоне — карак чалавека. Ён адварнуўся ад усяго свету, ён інтравіце, ён аўтыст, ён глядзіць толькі ўнутр. Так і сучасны жывапіс. І гэта выклікае шмат розных пытанняў, нягледзячы на тое, што Джэксан Полак даўно усё сказаў.

Вольга ЧАЙКОЎСКАЯ

Падчас рэпетыцыі.

І шмат хто з іншых харэаграфістаў, з якімі мы супрацоўнічалі. Мы нешта пераймаем: гэта ж не аднамомантавы працэс. Мне лёгка цяпер гаварыць — у мяне за спінай 20 гадоў стажу. Гэта адбывалася не адразу і не адзін год. І можа быць, гэта адбылося б нашмат лягчэй і хутчэй, каб яго было ўвездзена ў праграму яшчэ на момант нашага навування. Але, на жаль, гэты прадмет адсутнічае. Але нам прадамет тое, што навування сучаснай харэаграфіі ў сучасным разуменні школы сучаснага танца — няма. Гэтану ў нас пакуль не вучачь. — А дзе вы свае нумары ўжо паказвалі да Беларусі? Можна былі адзначаны? — Адзначаны пакуль не былі. Мы не рэвіем ніколі за медалі. Мы ставілі нумары для нашых маладых артыстаў, якім былі патрэбны міні-яўры для конкурсу. А калі казаць шчыра, то да нас прыходзілі маладыя людзі, якія не маглі заплаціць прафесійнаму харэаграфу з прычыны банальнай адсутнасці грошай, таму што гэта ўсё для моладзі каштуе надта дорага. Мы для іх рабілі бясплата, таму што нам самым было цікава паспрабаваць, папарэкывацца ў сучаснай харэаграфіі. Таму нумары ў своеасаблівай стылістыцы, таму што на адным конкурсе патрабуюцца нумары ў стылі джаз, на другім — неапластыка ці нешта яшчэ. Таму нумары рознапланавыя. — Лічыцца, што беларуская публіка не зусім разумее гэтую стылістыку танца. На каго разлічваеце, і усё-такі самі ці збіраецеце публіку ўвогула? — Тут шлях адзін: рабучы такія праграмы, прадстаўляць і запрашаць людзей на іх. Таму што па асабістым вопыце ведаю: калісьці ў музычным тэатры была праграма «Вечары сучаснага балета». Мы танцавалі, калі там працавалі. Ставіўся сучасны рэпертуар, розныя харэаграфы над ім працавалі. І гэтая праграма карысталася цікавасцю. Таму што гэта заўсёды нешта новае. Ашнгалі былі. Гэта запатрабавана. А публіку вучыць любіць нешта дзіўнае можна толькі адным шляхам: паказваць гэта якасна і пастаянна. Людзі пацягнуцца. Заўсёды знойдзецца глядач, які захоча паглядзець нешта, акрамя «Лебядзінага